

ضرورت کاهش وظایف تصدی گری دولت و نقش قانون مناقصات در این زمینه

مهندس رضا عبداللهی^۱

به منظور اصلاحات لازم در آیین نامه معاملات دولتی یا بخش خلاصه شده و کوچک تر آن که مناقصات دولتی است، نمایندگان محترم، طرحی را به مجلس شورای اسلامی ارائه کردند که این طرح به کمیسیون اقتصادی، به عنوان کمیسیون اصلی، ارجاع شد و سرانجام بعد از نشست ها و بررسی هایی که با کمک مرکز پژوهش ها و بعضی از صاحب نظران انجام گرفت، کلیات آن در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید. هم اکنون ما در آستانه رسیدگی به پیشنهادها و دیدگاه هایی هستیم که در شور دوم باید در کمیسیون لحاظ شوند؛ ان شاء... بعد از جمع بندی کمیسیون، این قانون در صحن مجلس شورای اسلامی به تصویب خواهد رسید و سپس برای اجرا در اختیار دولت محترم قرار خواهد گرفت.

من پیشنهاد می کنم عزیزی که در این نشست حضور دارند، همراهی و کمک کنند تا از این ابتکاری که انجام گرفته، حسن استفاده به عمل آید و این بزرگواران با سایر دوستان و عزیزی که اطلاعاتی در این زمینه دارند، صحبت ها و مذاکراتی داشته باشند.

۱. متن سخنرانی آقای مهندس رضا عبداللهی، رئیس محترم کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی، در سبند معاملات عمومی، آسیب شناسی و راهکارها.

همچنین ما از تمام دیدگاه‌های فنی و تخصصی صاحب‌نظران خارج از کشور نیز در صورتی که دوستان با خارج از کشور ارتباط دارند، استقبال می‌کنیم و خواهشمندیم جمع نظرهای آنان را نیز به ما انتقال دهید، تا بتوانیم از دیدگاه‌های همه بزرگوارانی که صاحب‌نظرند، استفاده کنیم و قانونی بسیار غنی و فنی در این زمینه داشته باشیم که اشکالات کم‌تری نسبت به قانون فعلی داشته باشد.

اما بنده نظری در مورد بحث قانون معاملات دولتی یا آنچه امروز به عنوان طرح مناقصات مطرح شده دارم، برای این منظور مقداری به عقب‌تر برمی‌گردم و به این نکته اشاره می‌کنم که به نظر می‌رسد حجم دولت و حجم معاملات دولتی را نیز در کشور باید کم کرد. هشتاد درصد اقتصاد کشور در اختیار دولت است و قاعدتاً معاملات دولتی هم از همین امر تبعیت می‌کند و لذا حجم آن‌ها زیاد خواهد بود.

در واقع ما کاری به این نداریم که در بخش خصوصی، طرفین چگونه با یکدیگر معامله می‌کنند و به مجلس شورای اسلامی یا دولت نیز ربطی ندارد و مردم آزادند هرطور که خواستند، با یکدیگر مذاکره، معامله و دادوستد کنند؛ اما وقتی که حرف معاملات دولتی به میان می‌آید، این نیازمند قوانین، آیین‌نامه‌ها، تبصره‌ها و مواد است. بر این اساس، یکی از اشکالاتی که ما در حال حاضر در کشور داریم، به نظر بنده، حجم زیاد قوانین است. متأسفانه این حجم زیاد، دیوانسالاری بسیار پیچیده‌ای را بر کشور حاکم کرده که زمان زیادی را از ما می‌گیرد و نیروهای زیادی را تلف می‌کند و این به گران شدن قیمت کالاها و خدمات، کاهش کیفیت و پایین آمدن سرعت می‌انجامد. اخیراً گزارشی را در مورد کشورهای جنوب شرقی آسیا مطالعه می‌کردم؛ در این گزارش آمده بود که هشتاد درصد اقتصاد تایلند در اختیار بخش خصوصی و تنها بیست درصد آن در اختیار دولت است. پس معلوم است که در بیست درصد حجم معاملات، مناقصات و کارهایی که بر عهده دولت است نیز کم‌تر خواهد شد. لذا اگر قوانین این قبیل کشورها ایراد و اشکال هم داشته باشند، فقط محدود به آن بیست درصد خواهد بود و به آن هشتاد درصد ربطی پیدا نخواهد کرد؛ ولی برعکس در ایران در حال حاضر هشتاد درصد اقتصاد ما در اختیار دولت است

که فاقد کارایی، بهره‌وری لازم و انگیزه‌هایی است که در بخش خصوصی وجود دارد. بنابراین ما قاعدتاً و علی‌الاصول نمی‌توانیم انتظار چندانی از بخش دولتی‌مان داشته باشیم. به نظر من مجلس شورای اسلامی باید بر کم کردن امور غیرحاکمیتی پافشاری کند و به تدریج آنرا در اختیار بخش خصوصی قرار دهد. خوشبختانه هنگامی که ما مشغول رسیدگی به لایحه بودجه سال ۱۳۸۲ بودیم، به جمع‌بندی‌هایی رسیدیم و تکالیفی برای دولت تعیین کردیم که امیدوارم در کمیسیون تلفیق و همین‌طور در صحن مجلس شورای اسلامی به تصویب برسد. اگر دولت بسیاری از کارهایی را که حاکمیتی و از نوع تصدی‌گری است، به مردم و بخش‌های غیردولتی واگذار کند و اگر ما طی دوره زمانی باقیمانده مجلس شورای اسلامی، بتوانیم این امر را پیش ببریم تصور می‌کنم که کار بسیار بزرگی را انجام دهیم. بنابراین به نظر من باید از این دریچه وارد شویم که حجم دولت را کوچک کنیم و کارها را بیش‌تر در اختیار بخش خصوصی قرار دهیم؛ چون در این‌جا اعتقاد داریم که در بخش خصوصی بهره‌وری و کارایی بیش‌تر، سرعت بالاتر، قیمت‌ها مناسب‌تر و کیفیت‌ها بهتر است. متأسفانه به دلیل جنگ تحمیلی، اقتصاد ما بیش‌تر در اختیار دولت قرار گرفت و حلقه‌های اقتصاد دولتی در جنگ، به شدت بسته شد. هنوز هم ما نتوانسته‌ایم از این انحصار بیرون بیاییم. انحصارات در حال حاضر بزرگ‌ترین ضربه را بر کشور، تولیدات، خدمات و کیفیت کارهای ما وارد می‌کند ان‌شاء... باید این نقص و ضعف را اصلاح کنیم. در این زمینه هم اگر دوستان نظرها و پیشنهادهایی داشته باشند، از آن‌ها استقبال می‌کنیم. ما سعی خواهیم کرد که طی مجلس ششم در کمیسیون اقتصاد، مساله قانون ضد انحصار را بررسی کنیم و در این باب قانون مناسب و مطلوبی را به تصویب برسانیم. در این زمینه هم نیازمند همکاری و کمک قشر تحصیلکرده، متخصص و صاحب‌نظر هستیم، که ان‌شاء... کمک خواهند کرد.

این که ما نیازمند رقابت هستیم، امری بدیهی و روشن است. اقتصاد دولتی مانند این است که در یک کلاس درس استاد یا معلم به همه دانش‌آموزان، فقط یک نمره می‌دهد. در این صورت دیگر کسی انگیزه‌ای برای درس خواندن نخواهد داشت و این بزرگ‌ترین

آفتی است که اقتصاد ما از آن رنج می‌برد و روز به روز بیش‌تر تحلیل می‌رود و مشکل پیدا می‌کند. متأسفم که این رقم را اعلام می‌کنم که بهره‌وری نظام ما از اول انقلاب تا به امروز از عدد $1/65$ به حدود $0/6$ کاهش یافته است؛ یعنی اگر اقتصاد ما امروز به نسبت $1/65$ عمل می‌کرد، تولید ناخالص ما به جای 830 هزار میلیارد ریال، حدود بیش از 2000 هزار میلیارد ریال می‌شد. بدین ترتیب اختلاف این دو رقم حدود 1300 هزار میلیارد ریال می‌بود؛ یعنی اگر اقتصاد ما می‌توانست نرخ بهره‌وری را که اوایل انقلاب $1/65$ بود، همچنان حفظ کند در سال جاری حداقل 130 هزار میلیارد تومان تولید ناخالص ملی اضافی داشتیم و اگر اعداد را کمی گرد کنیم، امسال به جای هشتاد هزار میلیارد تومان، چیزی حدود 210 هزار میلیارد تومان تولید ناخالص مان می‌شد. ما سرمایه‌گذاری کردیم؛ ولی سرمایه‌گذاری ما منجر به اشتغال بیشتر نشد و کارایی ما به شدت افت کرد. عمدتاً بیش‌ترین ایراد در این خصوص به اقتصاد دولتی برمی‌گردد.

در مورد قانون مناقصات که در دست انجام است، ان‌شاء... بتوانیم به یک جمع‌بندی خوبی برسیم و قانون شفاف و کارایی، استخراج کنیم و به تصویب برسانیم. فکر می‌کنم که این قانون باید سه تا چهار خصوصیت داشته باشد؛ اولین نکته این است که بتواند کیفیت کالاها و خدماتی را که ما به مردم ارائه می‌کنیم، بالا ببرد و نیز بتواند قیمت‌ها را با حفظ کیفیت مورد نظر، کاهش دهد. در دنیای امروز، رقابت بر سر بالا بردن کیفیت و کاهش قیمت‌ها است که متأسفانه ما عکس این عمل می‌کنیم. هر ساله در قانون بودجه که خود دولت ارائه می‌کند، پیشنهادهایی برای افزایش قیمت‌ها وجود دارد. به نظر من باید بتوانیم مسیر را عوض کنیم؛ یعنی ضمن این که کیفیت را افزایش و قیمت را کاهش می‌دهیم، باید بتوانیم سرعت را هم بالا ببریم. اگر در قوانین و مصوبات مان بتوانیم به این سمت حرکت کنیم، همه ما به سمت ثروتمند شدن پیش خواهیم رفت و خواهیم توانست از 1500 دلار درآمد سرانه فعلی، مقداری فاصله بگیریم و به سمت افزایش درآمد پیش برویم. امروز فاصله زیادی تا 30 هزار دلار درآمد سرانه آمریکا داریم. 1500 دلار رقم بسیار کمی است که ما در حال حاضر به آن بسنده کرده‌ایم.

علاوه بر این، تصور می‌کنم که این قانون و همه قوانین باید از قابلیت رفع تبعیض برخوردار باشند؛ خواه این تبعیض مربوط به بخش دولتی باشد و خواه مربوط به بخش خصوصی؛ یعنی اگر این‌جا نگاه تبعیض‌آمیز داشته باشیم، به نظر می‌رسد که این کار درستی نیست. هر کسی که بتواند کار را با کیفیت بهتر، قیمت مناسب‌تر و سرعت بیشتر انجام دهد، کار باید به او واگذار شود. از اعمال سلیقه‌ها باید پرهیز کنیم و این‌ها را به صورت شفاف و قانونمند و محکم در قانون در حال بررسی بیاوریم و قانون مناقصات مان را به این شکل تنظیم کنیم. البته قوانین و مصوبات هم باید از نکات مذکور برخوردار باشند. این قانون و قوانین دیگری که ما دنبال می‌کنیم، در نهایت باید در اقتصاد به توانمندی نیروهای داخلی مان بیفزایند.

هنوز بعضی از بخش‌های ما به حمایت نیاز دارند؛ ولی حمایت باید معقول و منطقی باشد و در بخش‌هایی صورت گیرد که در آن بخش مزیت نسبی نسبت به تولیدات، صنایع و نیروی کار داخلی وجود دارد.

حال که متأسفانه بحران بیکاری هم پیش روی مان است، برای رفع این معضل باید از صنایع اشتغال‌زا حمایت معقولی به عمل آوریم. از این نظر نیز این قانون باید پاسخگو باشد و در نهایت باید بتواند از مفاسد احتمالی موجود ناشی از قانون آیین‌نامه معاملات دولتی یا مناقصات دولتی فعلی به شدت بکاهد و از آن مفاسد احتمالی ان‌شاء... جلوگیری کند و این درها و روزنه‌ها را ببندد.

امیدواریم که از کمک‌ها و همکاری همه عزیزان استفاده کنیم و در نهایت قانون خوبی را در کمیسیون و مجلس شورای اسلامی به تصویب برسانیم.